

Notace 16. a 17. století II

(osnova předmětu)

1. tematický okruh

1.1 Základní pojmy

(Teorie hudebního zápisu, paleografie, hudební paleografie, písmo, notace, notační systémy, diastematizace ad.)

1.2 Systematika

1.2.1 Písmo a hudba – notace písmenné

(definice písma, použití hieroglyfického písma k zápisu hudby, cheironomie, teoretické základy řecké notace-technika aplikace abecedních znaků na tónový systém, dazijská notace, písmo jako pomocný prostředek středověkého zápisu hudby – písmo a neumová notace, diastematický systém Hermanna Contracta, literae significantive. boethiovská notace, Codex Montpelier H 159, princip oktávové identity, notace quidonská, solesmanská škola)

Literatura a prameny:

- 1) Hutter, Josef: Česká notace I – Neумы, Praha 1926
- 2) Coussemaker, Edmond de: Scriptorum de musica medii aevi nova series, 4 sv., Paris 1864-76
- 3) Paléographie musicale (ed. André Mocquereau), 2 řady, 19 svazků
- 4) Gerbert, Martin: Scriptorum ecclesiasticorum de musica sacra potissimum, 3 sv. Sankt Blasien 1784
- 5) Wagner, Peter: Einführung in die gregorianischen Melodien, 3 sv., (I-Freiburg i.d. Schweiz 1895, II – Lipsko 1905, III- Lipsko 1921)

1.2.2 Notace grafické – notace akcentické, ekfonetické, neumové a chorální

2.1.2.1 Notace akcentické a ekfonetické

(vymezení pojmu, prózodické znaky a jejich klasifikace)

2.1.2.2 Notace neumové

(vymezení pojmu, osnova, klíče, klasifikace znaková, nomenklatura, klasifikace typová, likvescence)

2.1.2.3 Notace chorální – nota choralis

(vymezení pojmu, typologie noty choralis, conjunctae, compositae, česká rombika, významné české prameny)

Literatura a prameny:

- 6) Hutter, Josef: Česká notace II – Nota choralis, Praha 1930
- 7) Guido z Arezza: Regulae musicae rhythmicae (GS II, 30n)
- 8) Stäblein, Bruno: Schriftbild der einstimmigen Musik, Musikgeschichte in Bildern, Band III, Lieferung 4, Leipzig 1975

1.2.3 Systémy menzurální – teoretické základy menzury

(definice menzury, typy menzurální notového zápisu: prostřednictvím pravidel, nebo grafiky, menzurální noty choralis)

1.2.3.1 Notace notredamská

(styl sylabický, styl melizmatický, notatio cum littera, notatio sine littera, rytmické mody a jejich identifikace, divisio modi, ordo, nepravidelnosti rytmických formulí, technika organální, technika diskantová, notace organ a klauzulí, notace conductu a moteta)

Literatura a prameny:

- 9) Johannes de Garlandia: De musica mensurabili (Couss I, 175n)
- 10) Walter Odington: De speculatione musicae (Couss Couss I, 182n)
- 11) Magnus liber organi de gradualis et antiphonario
- 12) Rukopisy vévody Augusta z Wolfenbüttelu (Codes Helmstedt 628, Codex Helmstedt 1099)
- 13) Pluteus – knihovna Laurentiana, Florencie

1.2.3.2 Notiční systém Franka Kolínského, Petrus de Cruce (Frankonský notiční systém, *figurae simplices, ligatury, proprietas, perfectio, cum opposita proprietate, punctus divisionis*)

Literatura a prameny:

- 14) *Magister Franco de Colonia: Ars cantus mensurabilis* (Cous I, s. 117n)
- 15) *Petrus de Cruce: Tractatus de tonis* (Cous I, s. 282n)
- 16) *Codex Bamberg*
- 17) *Codex Montpelier H 196*
- 18) *Codex Las Huelgas* (13.stol.)
- 19) *Roman de Fauvel* (13.- 14. stol.)
- 20) *Besseler Heinrich- Gülke, Peter: Schriftbild de mehrstimmigen Musik, Musikgeschichte in Bildern, Band 3, Lieferung 5, Leipzig 1973*

2. tematický okruh

Černá menzurální notace

- 2.1. Ars nova a notiční teorie
- 2.2. Znakový systém černé menzurální notace
(klasifikace a systematizace znaků: *notae simplices, ligatury, typologie menzury a menzurních vztahů, problematika identifikace menzur*)
- 2.3. Imperfekce a alterace
- 2.4. Izorytmie
(*talea, color, panizorytmie*)
- 2.5. Repetiční formy
(*balade, virelai, rondeau*)
- 2.6. Italská notace – teoretické principy a rozdílnost od notace francouzské
(*punctus divisionis, divisiones, grafické odlišnosti znaků*)

Literatura a prameny:

- 21) *Philippe de Vitry: Ars nova notandi* (CS III, s. 13n)
- 22) *Johannes de Muris: Musica practica* (GS III, s. 292n)
- 23) *Marchetus de Padua: Pommerium musicae mensurates* (GS III, s. 121n)
- 24) *Codex Chantilly*
- 25) *Codex Rossi*

3. tematický okruh

Bílá menzurální notace

- 3.1. Znakový systém bílé menzurální notace
(*notiční znaky, systém menzurních vztahů*)
- 3.2. Color
- 3.3. Teorie proporcí
(*genus multiplex, genus superparticulare, genus superpartiens, genus multiplex superparticulare, genus multiplex superpartiens, proporční sub-typy, proportio dupla, proportio tripla, proportio quadrupla, proportio sesquialtera, proportio quintupla, proportio sesquitercia*)
- 3.4. Menzurní (proporční) kánon

Literatura:

- 26) *Libellus cantus mensurabilis secundum Johannem de Muris* (CS III, 58n)
- 27) *Prosdocimus de Beldemandis: Tractatus practice cantus mensurabilis* (cca 1408)

Základní literatura:

- Apel, Willy: Die Notation der polyphonen Musik 900 – 1600, VEB Breitkopf & Härtel Musikverlag, Leipzig 1962*
The Notation of Polyphonic Music 900 – 1600, The Mediaeval Academy of America, Cambridge, Massachusetts, 1953
- Besseler, Heinrich – Gülke, Peter: Schriftbild der mehrstimmigen Musik, Musikgeschichte in Bildern*
Band 3, Lieferung 5, Leipzig 1973
- Rybarič, Richard: Vývoj európskeho notopisu, Opus, Bratislava 1982*
- Plocek, Václav: Teorie a dějiny notace, in: Hudební věda (Vladimír Lébl – Ivan Poledňák – eds.)*
SPN, Praha 1988, s. 591 – 605
- Elschek, Oskár: Hudobná veda súčasnosti, Veda, Bratislava 1984, zde kapitola 2.9 „Hudobná grafika“, s. 255 – 274*

Poznámka:

Znalost statí Plockovy a Elschekovy a znalost publikace Rybaričovy je povinná !

Požadavky pro vykonání zkoušky

- 1) Spolehlivá orientace v historické a teoretické problematice probraných notačních systémů.**
- 2) Spolehlivé zvládnutí zásad přepisu černé a bílé menzurální notace.**
- 3) Úspěšné absolvování zkuškového testu.**
- 4) Úspěšné vykonání ústní zkoušky podle tohoto sylabu.**